

ELIAS LÖNNROT: KALEVALA.

(H. LINDROOS: SUOMEN KIELEN LUKUKIRJA)
SPN: PRAHA 1978)

Kahdeskymmenes runo.

Mitä nyt laulamme lajia¹,
Kuta virttä vieretämme²?
Tuota laulamme lajia,
Tuota virttä vieretämme:
Noita Pohjolan pitoja³,
Jumalisten⁴ juominkia⁵.
Viikon häitä hankittihin,
Valmistettihin varoja⁶
Noilla Pohjolan tuvilla,
Sariolan⁷ salvoksilla⁸.

Mitä tuohon tuotettihin
Ja kuta veätettihin,
Pohjan⁹ pitkihin pitoihin,
Suuren joukon juominkihin
Rahvahan¹⁰ ravitsemiksi,
Joukon suuren syöttämiksi?

Kasvoi härkä Karjalassa,
Sonni Suomessa lihosi;
Ei ollut suuri eikä pieni,
oihan oikea vasikka!
Hämeessä häntä häilyi¹¹,
Pää keikkui¹² Kemiyoella;
Sata syltä¹³ sarvet pitkät,
puoltatoista turpa paksu.

Viikon kärppä kääntelihe¹⁴
Then kytkyen¹⁵ sijalla¹⁶;
Päivän lenti pääskyläinen¹⁷
Härän sarvien väliä,
Hätäisesti¹⁸ päähän pääsi
Keskenä¹⁹ levähtämättä.
Kuun juoksi kesäorava
häpähältä²⁰ hännän päähän
Eikä päähän pääsytkänä,
Ensi kuussa ennättänyt.

Sepä vallatoin²¹ vasikka,
Sonni suuri suomalainen,
Karjalasta kaimattihin²²
Pohjan pellon pientarelle.
Sata miestä sarviloista,
Tuhat turvasta piteli
Härkeä talutettaessa²³,
Pohjolahan tuotaessa.

Härkä käyä källeröitti²⁴
Sariolan salmen suussa,
Syöpi heinät hettehestä²⁵,
- Selkä pilviä siiveli²⁶.
Eikä ollut iskiätä,
Maan kamalan kaatajata
Pohjan poikien lu'ussa²⁷,
Koko suuressa su'ussa,
Nuorisossa nousevassa
Eikä varsin vanhastossa.

Tulipa ukko ulkomainen,
Virokannas²⁸ karjalainen.
Hänpä tuon sanoiksi virkki²⁹:
"Malta, malta³⁰, härkä parka,
Kun tulen kurikan³¹ kanssa,
Kamahutan³² kangellani
Sun, katala, kallohosi:
Tok et toisena kesänä
Kovin käännä kärseäsi,

Tölläytä³³ turpoasi
Tämän pellon pientarella,
Sariolan salmen suussa!"
Läksi ukko iekemähän,
Virokannas koskemahan,
Palvoinen³⁴ pitelemähän.
Härkä päätä häiläytti³⁵,
Mustat silmänsä mulisti³⁶,
Ukko³⁷ kuusehen kavahti³⁸,
Virokannas vitsikkohon³⁹,
Palvoinen pajun sekahan!
Etsittihin iskiätä,
Sonnin suuren sortajata⁴⁰
Kaunihiesta Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
Vienosta⁴¹ Venäjän maasta,
Ruotsin maasta rohkeasta,
Lapin laajoilta periltä⁴²,
Turjan⁴³ maasta mahtavasta;
Etsittihin Tuonelasta⁴⁴,
Manalasta, maanki alta.
Etsittihin, eipä löytty,
Haettiin, ei havaittu.
Etsittihin iskiätä,
Katsottihin kaatajata
Selvältä meren selältä⁴⁵,
Lake'ilta⁴⁶ lainehilta.
Mies musta merestä nousi,
Uros umpilainehista⁴⁷,
Aivan selvältä selältä,
Ulapalta⁴⁸ aukealta.
Ei tuo ollut suurimpia
Eikä aivan pienimpiä:
Alle maljan maata⁴⁹ mahtui,
Alle seulan⁵⁰ seisomahan.
Se oli ukko rautakoura,
Rauankarva⁵¹ katsannolta;

Päässä paatinen⁵² kypärä,
Jaloissa kiviset kengät,
Veitsi kultainen käessä,
Varsi vasken-kirjavainen⁵³.

Saip on siitä iskijänsä,
Tapasipa tappajansa,
Suomen sonni sortajansa,
Maan kamala kaatajansa.

Heti kun näki eränsä⁵⁴,
Ruhtoi⁵⁵ niskahan rutosti⁵⁶:
Sorti sonnin polvillensa,
Kylen maahan kyykäytti⁵⁷.

Saiko paljo saalihiksi?
Saanut ei paljo saalihiksi:
Sata saavia lihoa,
Sata syltä makkarata,
Verta seitsemän venettä,
Kuuta⁵⁸ kuusi tynnyriä
Noihin Pohjolan pitoihin,
Sariolan syöminkihin.

1 mikä laji > minikalainen, 2 vierettää virttä = laulaa; virsi - /dřive/ píseň, básně, 3 pidot - hody, 4 jumaliset, pl. - věřící, pobožný, 5 juomingit = juomapidot - hostina, puv. součást kultovního obřadu, 6 varat - zásoby, 7 Sariola = Pohjola - proti této jménu stojí Kalevala = Väinölä; hlavní místní jména v eposu, 8 salvos = tupa = rakennus, 9 Pohja = Pohjola, 10 rahvas - lid, 11 häilyi < häilyä = heilua, huojuu - mávat, plácet se, 12 keikkui < keikkua = heilua - kývat se, 13 syli - stará míra /1.78 m/, 14 kääntelihe = käänteli itseään - otáčet se, 15 kytkyt - provaz s dřevěným nákrčníkem k uvázení dobytky, 16 sija = paikka, kohta; yhen kytkyen sijalla - v rozmezí, kam /dávřiti/ dovoloval provaz, 17 pääskyläinen = pääskynen, 18 hätäisesti - zde: sotva, 19 keskenä = keskellä, 20 häpähältä - asi zde häpyluu - kostrč, 21 vellatoin = suunnattoman suuri - velikánský, ohromně velký, 22 kaimata = johdattaa - vést, dovést, 23 talutettaessa < taluttaa - vést za /ruku apod./, 24 källeröitti < källeröittää - kráčet zeširoka a pomalu, 25 hettehestä < hete - bahnitý okraj jezírka nebo tůně, 26 siveli < sivellä = hipoa, sivuta - dosahovat a otírat se o něco, 27 lu'ussa = luvussa, joukossa - mezi, uprostřed, 28 Virokannas - jméno boha nebo mytologické bytosti; také nošitel světa, 29 virkki < virkkaa = sanoa, 30 malta = odota,

31 kurikka - kyj, 32 kamahutan < kamauttaa /onom.v./ - udeřit až to duní, 33 tölläytä < tölläyttää - kroutit, kývat hlavou, 34 palvoinen - asi: uctívany, zbožnovany, 35 häilytti < häilyttää = heilauttaa - pohodit, potřást, 36 mulisti < mulistaa; mustat silmäneä mulisti - vyvalil své černé oči, 37 ukko - chlap, muž, zde: Virokannas, 38 kavahti kavahtaa - vyskočil, 39 vitsikko = pensaikko, 40 sortaja < sortaa - porazit, 41 viono = heikko - slabý, 42 perä = takaosa - zadní část, zde: okraj, 43 Turja = Ruija = Finnmarken, norská část Laponska, 44 Tuonela = Manala - místní jména z mytologie, místo mrtvých, 45 meren selkä - mořská pláň, širé moře, 46 lake'ilta < lakea = aava - široký a pustý, 47 umpilainehista = laineitten sisästä - z vln, 48 ulappa = meren selkä /viz 45/, 49 malja - pohár, 50 seula - síto, 51 rauankarva = raudankaltainen - zde: tvrdý jako železo, 52 paatinen < paasi = kivi, 53 vasken-kirjavainen; vaski - mosaz; vaskikirja = vaskinen koriste - mosazná ozdoba, 54 erä = saalis - kořist, 55 ruhtoi < ruhtoa = iskeä - udeřit, 56 rutosti = kiireesti - rychle, prudce, 57 kyykäytti < kyykäyttää; kylen maahan kyykäytti - povalil na bok /na zem/, 58 kuu = tali, raava - lůj